

בנדודים ובמחלת

רניה — "בנדודים ובמחלת".
הוצאת הקיבוץ המאוחד, תש"ה

בספר ניתן תיאור החיים בפולין הכבושה בשנים 1940-43. המחברת, רניה, הנמצאת עתה בארץ ישראל, נתנסתה בעצמה בכל הנסי יונות שעברו על יהדות פולין מאז ספטמבר 1939. נדדה על פני עיירות וערים, בהשתתפה בפעולות המחתרת של ארגוני הנוער היהודיים, העיירות השונות אשר במהן קיימה (יינדוויב, חמלניק, סטאשוב וכו'), הערים בנדין, ורשה, ולבסוף בתי-הסוהר בקטוביץ ובמסלוביצה מהוות תחנות בדרך רבת התלי אית של המחברת, שנסתיימה בבריחתה מבית הסוהר ומעברה דרך הגבול הסלובקי להונגריה.

מספר זה אנו למדים, כי הגרמנים החלו במסע הצלב שלהם נגד היהודים מיד עם כניסתם לפולין. כבר בראשית הכיבוש הפכו מעשי השוד והרצח באוכלוסיה מחוסרת המגן לתופעה יומיומית. היציאה לרחוב בשעות העיצור היתה נעשית בעונש מות ועם רדת הלילה לא היה ליהודי הבטחון כי יזכה מחר לראות עוד את אור היום. בהדשים הראשונים של 1940 נסגרו היהודים בתוך הגיטאות. קצת יותר מאוחר נצטוו הקהלות להמציא אנשים צעירים לעבודה, ואילו השנים 1942-1943 עמדו בסימן מעשי הרצח ההמוני נייס. את היהודים הוציאו ברמאות מבתיהם לשלחים בהמון בתוך קרונות סגורים למחנות השמדה בטרבליאנקה ואישביינצ'ים. הבטיחו להם, ששלחים לעבודה בחזית המזרחית, ברחובות הגיטו בוורשה ובראדום אף נתן פרסמו מודעות מטעם ה"גיסטאפו" בהן נאמר, כי "כל מי שיש לו חפצים יקרי ערך וממון רב יכול להרשם בימים ובשעות קבועים בדיוק לעליה לארץ-ישראל". היהודים האמינו והלכו להרשם והיו גם, כאלה, שטענו, כי "נמצא, שאין הגרמנים אנשים רעים כל כך, אם הם מסכימים לשלחנו לארץ ישראל תמורת הגרמנים המתגוררים באנגליה".

פרשת מרד הגיטאות בוורשה התחילה במאי 1943 ובבנדין ביולי 1943 ואף בערים אחרות, שבהן נשארה עד אז אוכלוסיה יהודית כל שהיא. הנוער היהודי, שהחל עוד קודם לכן לפעול במחתרת, בחר למות מות גבורים עם הנשק ביד מאשר להיות מובל כצאן לטבח. מתוך ה"בונקרים" ירו צעירי ישראל על אלה, שבאו לקחת את נפשם ואף הפילו מהם חללים לא מעטים. מה ישם קיבלו ההתנגשויות צורה של מלחמה מטש.

אנשי המחתרת היהודיים היו מתחפשים כנוצרים, כדי שיוכלו להיות במקרים של צורך מחוץ לגיטאות, להמציא נשק לחבריהם הלוחמים ולעמוד בקשר עם העולם החיצוני. לשם כך זויפו תעודות ומסמכים והיו נוצרים שקיימו משרדים מיוחדים למטרה זו, ומכרו את התעודות במחירים יקרים מאד. הנסיעה ברכבת על סמך תעודה מזויפת היתה מלווה בסכנת נפשות. יהודים ויהודיות לאלפים ולרבות נסלו באופן כזה לידי ה"גיסטאפו", המלשינות מצד פולנים עשתה אף היא כאן את שלה. גם המחברת שהתחפשה כפולניה נתפסה ונאסרה יחד עם חברתה בקו הרכבת קטוביץ-ורשה.

מזעזע עד היסוד הוא תיאור ההווי בבתי הסוהר, האסירים עונו ע"י אנשי ה"גיסטאפו" ועוריהם באכזריות, שאין למעלה הימנה. אין סלא, כי בתנאים אלה מאבד האדם את צלם אלקים ומרובים היו גם המקרים של נסיונות להתאבד. באישון הלילה הוצאו אנשים לחקירה המלווה במעשי התעללות והשתוללות החיה שבאדם ולא פעם אין הקרבנות זוכים לחזור יותר לתא האסירים שלהם, כי הם נרצחים במקום או מועברים למחנה ההשמדה באושביינצ'ים. לא רק יהודים, אלא גם נוצרים ש"חסאו" בהחבאת יהודי או סייעו לו לברוח, מן הגיטו הוצאו להורג.

תיאורי הספר, שתורגם מכ"י בפולנית ע"י הסופר מר. ה. ש. בן-אברהם, חודרים עמוק ללבו של הקורא.

י. איזנברג

חברי התאחדות עולי רומניה בחיפה מוזמנים לאספה הכללית של ההתאחדות, אשר תתקיים ביום החמישי, 19.4.45, בשעה 6.30 בערב, באולם התכניון. סדר-היום: 1. דו"ח של ההנהלה, 2. דו"ח של ועדת הבקורת, 3. שונות, 4. ויכוחים, 5. בחירת ועד חדש. אם מנין חוקי לא יהיה נוכח באספה זו, תתקיים אותה האספה באותו הערב ובאותו המקום בשעה 7.30 ותהיה חוקית בכל מספר של משתתפים.

הועד